

په افغانستان کې د بشري حقونو د مدافعینو او د رسنیو د مسلکي کارکونکو وژنه - د ملګرو ملتونو نوی رپورټ

کابل، د ۲۰۲۱ کال د فبرورۍ ۱۵ مه - د ۲۰۲۰ کال له سپټمبر را وروسته موده چې د افغانستان د سولې خبرې اترې پکې پیل شوې، د پام وړ شمېر د بشري حقونو د مدافعینو او خبري رسنیو د مسلکي کارکونکو د وژل کېدو شاهد ه وه. د ملګرو ملتونو د مرستندويه پلاوي (یوناما) لخوا یو نوی رپورټ چې نن خپور شو د ۲۰۱۸ کال د جنورۍ له لومړۍ د ۲۰۲۱ د جنورۍ تر ۳۱ مې نیتي پورې موده کې په وژنو پورې اړوند معلومات او رجحانات تجزیه او تحلیل کړيدي. رپورټ د مدني ټولني په دغو مهمو سکتورونو کې د بریدونو د نمونو بدلون په نښه کړی او سپارښتې یې کړيدي.

د ۲۰۲۰ کال د سپټمبر له ۱۲ مې راهیسې چې د سولې خبرې اترې پیل شوې، د ۲۰۲۱ کال د جنورۍ تر ۳۱ مې پورې د بشري حقونو ۱۱ مدافعین او د رسنیو کارکونکي په هدفې بریدونو کې وژل شويدي. د مسوولیت له نه منلو سره یوځای دغه مخ پورته ټلونکي بهیر، په خلکو کې د ویرې فضا رامنځ ته کړي.

په نتیجه کې یې د رسنیو او بشري حقونو فضا تنګه شوې او د رسنیو ډیرو کارکونکو په خپلو کارونو کې له خود سانسوری کار اخیستی، خپلې دندې یې پرېښي دي او د خپل خونديتوب په هیله یې خپل کورونه او سیمې خوشي کړيدي. د یوشمیر نوم وتو اشخاصو په ګډون، ډیرو هېواد پرې ایښی دی. دغو وژنو د ټولني په کچه پراخ اغیز لرلی دی او همدارنګه د سولې د هڅو په تړاو یې هیلې کمې کړيدي.

افغانستان لپاره د ملګرو ملتونو د سرمنشي خانګرې استازي ډیبرا لاینز ویل: "افغانان یوې غوړیدلې مدني فضا ته اړتیا لري او مستحق یې دي - یوه داسې ټولنه چې خلک پکې له ویرې پرته په ازاد ډول فکر وکولی شي، خپل نظر په ډاګه او ولیکلی شي." خانګرې استازې چې د یوناما مشره هم ده زیاته کړه: "د بشري حقونو د مدافعینو او رسنیو غږ د هرې پرانیستي او متمدني ټولني لپاره مهم دی. په داسې وخت کې چې د خبرو اترو له لارې د جګړې د پای ته رسولو او د سیاسي جوړجاړي پر رامنځ ته کېدو ټینګار کېږي، اړتیا ده چې تر بل هر وخت ډیر د بشري حقونو او رسنیو غږونه واورېدل شي نه دا چې خاموشه کړل شي."

په افغانستان کې د رسنیو او بشري حقونو د سکتورونو پر استازو بریدونه، کومه نوې موضوع نه ده، خو لکه چې په رپورټ کې مستند شوي د وژنو په ډول کې مشخص بدلون راغلی دی. په دې وروستۍ څپه کې، په قصدي او له وړاندې پلان شوي ډول د افرادو په نښه کول دي، چې د تیرو کلونو پر خلاف یې ترسره کونکي ناپېژانده پاته شويدي.

دغه وژني په عمده ډول د وسله والو ډلو د برید ځای ته د اشخاصو د نږدې والي له امله وي، په خانګرې ډول د اسلامي دولت خراسان څانګه (ISIL-KP)، چې تعبیه شوي چاودیدونکي ټوکی کاروي.

رپورټ د ۲۰۱۸ کال د جنورۍ له لومړۍ د ۲۰۲۱ کال د جنورۍ تر ۳۱ مې د بشري حقونو د مدافعینو او رسنیو د ۶۵ کارکونکو وژل ثبت کړي چې په دې ډله کې ۳۲ د بشري حقونو د سکتور او ۳۳ تنه یې د رسنیو د برخې دي. له دوی څخه ۱۱ (۵ تنه د بشري حقونو مدافعین او ۶ تنه د رسنیو فعالین) یوازې د ۲۰۲۰ کال د اکتوبر له لومړۍ د ۲۰۲۱ کال د جنورۍ تر ۳۱ مې د څلورو میاشتو په موده کې وژل شويدي.

رپوټ همدانگه په ډاگه کوي چې د بشري حقونو مدافعین، ژورناليسټان او د رسنيو کارکونکي چې غواړي د افغانستان خلکو ته (د بشري حقونو او د بشردوستانه حقونو له نړيوال قانون څخه د سرغړونو په گډون) د يولړ پراخو مسلو په اړه پراخو معلومات وړاندې کړي، ترډیره له گواښونو، وپرونې، ځورونې، پلټنې او خپلسري توقیفونو سره مخامخ دي.

دغه رپوټ ټينگار کوي چې ددغه ډول وژنو او ډار په مخنيوي، د حساب کتاب په پياوړي کولو او د معافیت د مخنيوي په برخه کې ټول اړخونه يو مهم رول لوبولی شي. د وژنو په تړاو تحقیقات باید په بي پرې، خپلواک، عاجل، اغیزمن، باوري او روښانه ډول ترسره شي. د شکمنو عاملينو محاکمه باید په مناسب ډول د عادلانه محاکمې د معیارونو پراساس ترسره شي. د رسنيو او مدني ټولنو د رول پر وړاندې د کارول شويو بيانونو، او يا د افشا کونکو تهديدول او يا يې په وړاندې گام پورته کول او د " هديفي لسټونو " خپرول د دا ډول وضعيت له دوام سره مرسته کوي چې په هغه کې مدني فضا نوره هم تنگه او پرخلکو، په خاص ډول د بشري حقونو په مدافعينو او د رسنيو پرکارکونکو ناوړه اغيزي پرېباسي.

په رپوټ کې دولتي او غیر دولتي کارکونکو ته يو لړ سپارښتنې شوي:

د افغانستان حکومت ته

- د وروستي گډ کمیسیون د رامنځته کولو په دوام، د بشري حقونو د مدافعينو د خونديتوب په خاطر د افغانستان د ولسمشر د دویم مرستیال په مشرې د ملي خونديتوب يو اغیزمن او همغږی مکانیزم فعالول.
- د ځانگړي خونديتوب او امنيتي تدبیرونو په گډون، د هغو بشري حقونو د مدافعينو، ژورناليسټانو او د رسنيو کارکونکو لپاره چې د گواښونو او د اړعاب نورو ډولونو سره مخ شوي دي، د يوه کافي وقایوي کارې چوکاټ رامنځته کول.
- ډاډ تر لاسه کول چې د بشري حقونو مدافعین، ژورناليسټان او د رسنيو کارکونکي خپل د ژوند د مشروع حقونو، د راټولیدو ازادې، د بیان ازادې او معالوماتو ته د لاسرسي ازادې او همدارنگه د نورو بنسټيزو ازادياگانو څخه، د غچ او يا د برید د ډار څخه پرته، برخمن وي.
- د وژنو د قضیو د خپلواک، بېطرفه، بېرني، کره، اغیزمنه، معتبره او روڼ تحقیقاتو په گډون، د معافیت په وړاندې مبارزه کول.
- د هديفي وژنو د مظنون مرتکبينو د عدلي تعقیب په گډون چې په هغه کې نړيواله قانوني پروسه او د عادلانه محاکمې معیارونه په جدي ډول سره رعایت شوي وي، د يوې روښانه حساب ورکونې ترویجول.
- د تجمع يا راټولیدو د ازادې او د بیان ازادې په وړاندې د محدود کونکو قوانینو د تدوین څخه ډډه کول او همدارنگه په هغه مدني چاپیریال کې چېرته چې د عامه گفتمانونو څخه د غیر ضروري ننگونو او يا په نښه کیدو له امله مخنیوی کيږي په گډون، د يوه مدني چاپیریال خوندي کول او ترویجول.

غیر دولتي اړخونو ته

- د بشر پالنې نړيوال قانون او د بشري حقونو نړيوال قانون سره سم، د بشري حقونو د مدافعينو، ژورناليسټانو او د رسنيو کارکونکو د وژنو بندول.

طالبانو ته

- د مشرتابه په کچه د بشري حقونو مدافعينو، ژورناليسټانو او د رسنيو کارکونکو د وژنو د پېښو په کلکه غندل.
- د هغو قضیو تحقیق چېرته چې د طالبانو پر غړو باندې په قضیه کې د لاس درلودلو ادعا شوي وي، او د طالبانو د غړو چې د بشري حقونو د مدافعينو، ژورناليسټانو، او د رسنيو کارکونکو په وړاندې د هديفي وژنې امر ورکړی او يا امر يې پلي کړی دی، حسابورکولو ته اړيستل.

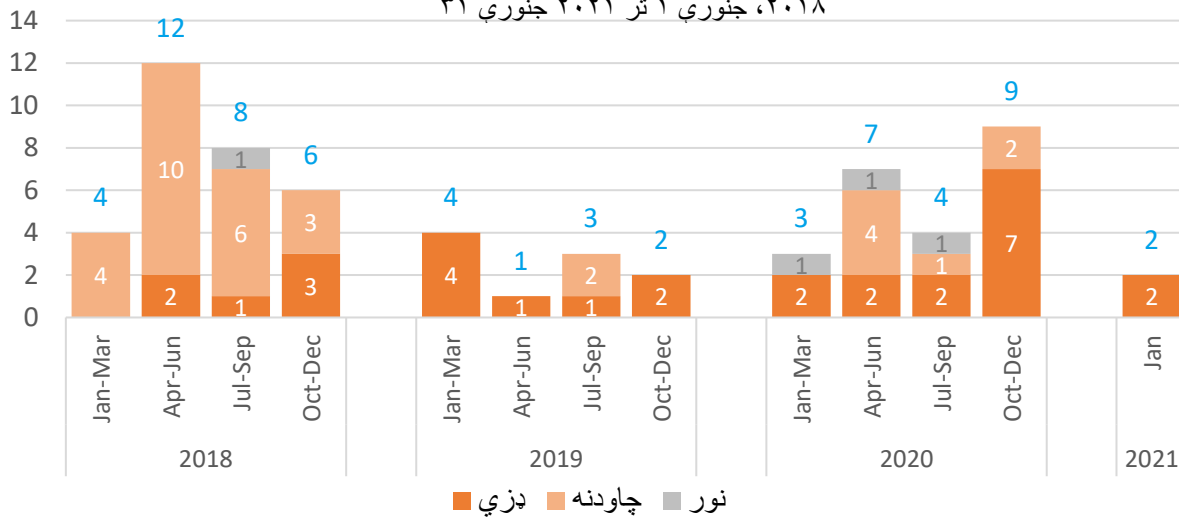
- د بشري حقونو مدافعينو، ژورنالستانو او د رسنيو د کارکوونکو په وړاندې د هغو د هدفې وژنو د منع کولو په موخه د پالېسېگانو تدوين، خپرول او انفاذ.
- د موجوده پالېسېگانو منسوخول (د نويو پالېسېگانو د تدوين څخه امتناع) کوم چې د تجمع يا راټوليدو ازادې د مدني ټولنو او د بشري مرستو د فعالينو کار او د بيان د ازادې په گډون، مدني چاپېريال محدودوي.

نړيوالې ټولني ته

- د يو متحد، خپلواک، سوله ييز او ديموکراتيک افغانستان لپاره، د ۲۰۲۰ کال د نومبر د مياشتې په ۲۴ نېټه د افغانستان په اړوند د ژنو په کنفرانس کې د تدوين شوي اعلاميې سره سم، د بشري حقونو د مدافعينو او د خپلواکو رسنيو د مهمې ونډې د واضح کولو کار ته دوام ورکول.
- د گواښ سره مخ شوي د بشري حقونو مدافعينو، ژورنالستانو او د رسنيو کارکوونکو سره دوامداره تعامل او د هغو پروگرامونو سره مرسته زياتول کوم چې دوي ته د امنيت، سفر، مالي کمک، د ظرفيت رامنځته کول او نورې مرستې چمتو کوي.

د پېښو د ډول پر بنسټ د بشري حقونو د مدافعينو، ژورنالستانو او د رسنيو د کارکوونکو وژنه

۲۰۱۸، جنوري ۱ تر ۲۰۲۱ جنوري ۳۱

۲ ښځې ۳۳ تنه وژل شوي
۳۱ نارینه
ژورنالستان او د رسني کارکوونکي

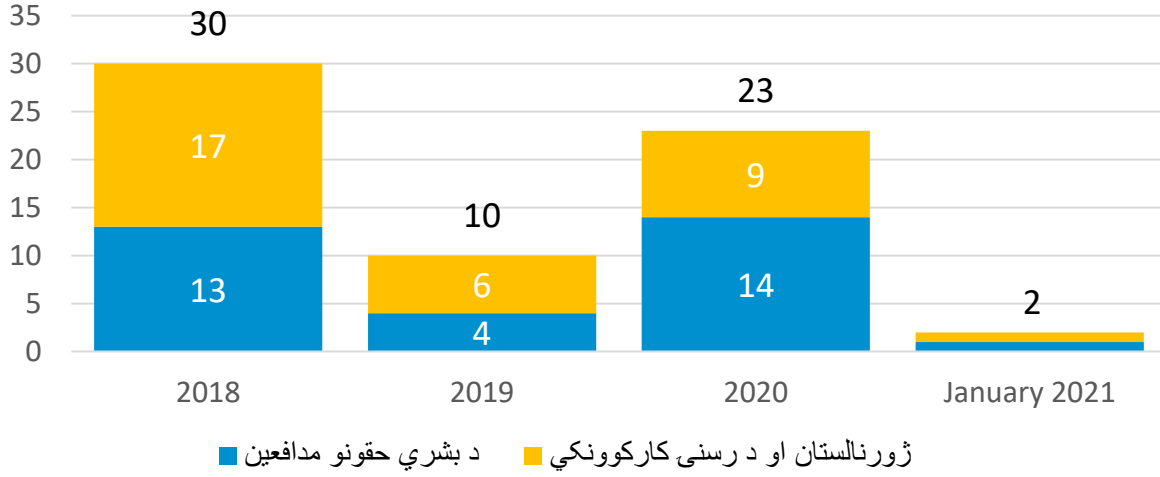
۲۰۱۸ جنوري ۱ تر ۲۰۲۱ جنوري ۳۱

۲ ښځې ۳۲ تنه وژل شوي
۳۰ نارینه
د بشري حقونو مدافعین

د قربانيانو پر بنسټ کلي مقايسه
۲۰۱۸ جنوري ۱ تر ۲۰۲۱ جنوري ۳۱

رپورټ دلته ولولئ:

<https://unama.unmissions.org/protection-of-civilians-reports>

***

يوناما د افغانستان له خلکو او حکومت څخه سولې او ثبات ته د رسيدو لپاره ملاتړ کوي. د سياسي ماموريت په توگه له خپل ماموريت سره سم، يوناما د شخړې مخنيوی او حل، د ونډې اخيستنې د زياتيدو او ټولنيز يووالي او همدارنگه د سيمه ييزو همکاريو د پياوړتيا ملاتړ کوي. دا ماموريت د اغيزمنې حکومتدارۍ ملاتړ کوي، ملي مالکيت او حساب ورکونکو بنسټونو ته چې بشري حقونو ته د درناوي پر بنسټ جوړ شوي، ملاتړ کوي. يوناما د استقلاليت، بې پرې والي او يووالي د اصل په پام کې نيولو سره د بيلگماتيکو اقداماتو په گډون د شخړو د زياتيدو او پراخيدو دمخنيوي په موخه 'د ښه نيت چارې' او نور کلبيدي خدمتونه برابروي. دا ماموريت د افغانانو پرمختگ او بشري لومړيتوبونو لپاره نړيوالي مرستې همغږي کوي.